147715

DİNLER TARİHİ ARAŞTIRMALARI-V

# DİNLER TARİHÇİLERİ GÖZÜYLE

# TÜRKİYE'DE MİSYONERLİK

SEMPOZYUM
(01-02 EKİM 2005 ANKARA)

YAYINA HAZIRLAYAN

Dr. ASİFE ÜNAL

ANKARA-2005

TÜRKİYE DİNLER TARİHİ DERNEĞİ

Yayın No: 5

ISBN: 975 – 94505 – 5 – 0

Bütün Yayın Hakları Türkiye Dinler Tarihi Derneği''ne Aittir.
Birinci Baskı: Kasım 2005, 700 adet

# 2000 SONRASI ROMA KATOLİK KİLİSESİ VE WCC BELGELERİNDE DİYALOG-MİSYON İLİŞKİSİ

**Yrd. Doç. Dr. Mustafa ALICI***

Hıristiyanlar açısından misyon-diyalog ilişkisi, diyaloğa dinî anlam kazandıran, onu basit iki taraflı bir sohbet olmaktan çıkarıp dinî bir kimliğe büründüren en önemli konudur. Bu ikisi arasındaki ilişki aynı zamanda Hıristiyan diyalog tarafının karşılaşma öncesi niyetini, maksadını karşılaşma öncesi hazırlıklarını ve hedeflerini anlamlandırır. Hıristiyanlar için diyaloğun, misyon ve misyonerlikle karşılıklı ilişkisi, aynı zamanda Hıristiyanların "kendi aralarındaki" anlamını vermektedir.

Bu bağlamda tebliğimiz, dinlerarası diyaloğun en önemli aktörü olan Roma Katolik Kilisesi ve Dünya Kiliseler Konseyi (WCC)'ye üye olan Protestan ve Ortodoks Kiliselerin 2000 yılı sonrası misyon- diyalog ilişkisine odaklanacaktır.

## A. Roma Katolik Kilisesi Dokümanlarında Diyalog- Misyon İlişkisi

### Giriş

II. Vatikan Konsili (1962–1965) sonrası dokümanlara baktığımızda 2000 yılına kadar Roma Katolik Kilisesinde diyalog-misyon ilişkisinin genel olarak tam belirlendiğini söylemek mümkün değildir. Dahası teorik olarak Katolik Kilisesi için diyaloğun bilhassa misyonla ilişkisinin kesinlikle en önemli teolojik meselelerden biri olarak ele alınıp tartışıldığını görebiliriz. Ancak diyaloğun misyonla ilişkisi bu karşılaşma yönteminin misyon içindeki rolü ve ona yaptığı hayati katkılar olarak algılanmaktadır.

Bu döneme hakim Katolik öğretilerde diyalog anlayışı, diğer halklara yönelmede yeni bir kavram olarak dini anlatma ve onları Hıristiyanlaştırma görevi şeklindeki ana misyon teolojisinin alt konuları içinde değerlendirilmektedir. Zaten Katoliklere göre kilise öğretileri açısından misyonun, müjdeyi tüm insanlara anlatma (proclamation) ve kilisenin insanlığa hizmeti (*diakonia*) olmak üzere iki kalkış noktası bulunmaktaydı ki bu durum, halkların Hıristiyanlaştırılması (*evangelization*) sonucuna götürecektir[1].

2000 yılına kadar yayınlanan diyalog vesikalarına baktığımızda verilen isimlerin bile misyolojik bir karakterde olduğunu görmekteyiz. Bunlardan en önemlilerine baktığımızda:

1. II. Vatikan Konsili ( 1962-1965) Vesikaları: *Nostra Aetate* ( Zamanımızda; diyaloğun ve dinlerle sıcak ilişki kurmanın, çağın bir gereği olduğuna vurgu yapan bir isimlendirme); *Lumen Gentium* (İnsanlığın Işığı; İsa Mesih'in karanlıktaki insanlığa gönderilen ışık oluşuna vurgu); *Ad Gentes* (Halklara; Kilisenin halklara yönelen misyoner istikametine vurgu); *Gaudium et Spes* (Neşe ve Ümit; diyalog ortamında Hıristiyanla karşılaşan diğer insanların neşe içinde olmasını, Kilisenin ise diğer

* KTÜ, Rize İlahiyat Fakültesi, Dinler Tarihi Öğretim Üyesi.

[1] Adam Wolanin, *Teologia Della Missione*, Roma 1994, 157- 224 ve 281- 321.

insanların Hıristiyanlaşmasına beklemesi açıklar); *Apostolicam Actuositatem* (Havarilerin Gayreti; Kilisenin diğer insanlarla yakınlaşması ve işbirliğinde havarisel bir gayret içinde olması gerektiğini belirtir).

2. Papa VI. Paul'un vesikalarında: *Spiritus Paracliti* (Paraklitin Ruhu; Pentakost sonrası Kutsal Ruh'un İsa tarafından tüm insanlığa gönderilmesini sembolize eder); *Ecclesiam Suam ( Onun Kilisesi:* İsa Mesih'in kilisesinin misyoner ve diyalog karakterini açıklar); *Evangelii Nuntandi* (İncil'in tüm insanlara ilân edilmesi).

3. Papa II. John Paul'un vesikalarında: *Redemptoris Hominis* (İnsanların Kurtuluşu: tüm insanların İsa Mesih'in kurtarıcı müjdesi yoluyla kurtuluşunu konu edinir); *Redemptoris Missio* (Misyolojinin diyalog ile ilişkisinde misyonu öne çıkaran onun terk edilmediğini açıkça ilân eden belge)[2].

2000 yılına kadar Katolik diyalog vesikalarına baktığımızda diyaloğun misyoloji içindeki rolünü şöyle özetlememiz mümkündür:

1. Dinlerarası diyalog, Hıristiyanlaştırıcı misyonun vazgeçilmez (entegral) bir parçasıdır.

Katolik Kilisesi için diyalog, diğer halklara yönelik kilise misyonunda en önemli parçayı oluşturur (Redemptoris Missio, N. 55). Çünkü diyalog ve misyon, her şeyden önce tüm insanların Tanrı'nın vaad ettiği Mesih'te kurtuluşa davet edilmesinde en önemli araçlardır[3]. Bu konudaki en hayati vesikalar, Papalık Dinlerarası Diyalog Konsili'nin 1984'de yayınlamış olduğu ve kısaca *Diyalog ve Misyon* ( Dialogue and Mission) ve 1991 yılında Halkları Hıristiyanlaştırma Kongregasyonuyla beraber yayınladığı *Diyalog ve Dine Davet* (Dialogue and Proclamation) adlı belgelerdir.

Misyonun vazgeçilmez, entegral parçası olan diyalog yoluyla misyoner oluşunu hiç bir zaman hatırından çıkarmayan bir Hıristiyan için diyaloğun sağladığı uygun ortam ile öteki dinden insanlara yönelik Hıristiyan misyonu pratik olarak şöyle gelişecektir; öteki insanlarla beraber birlikte dua veya ayinsel kültlere iştirak etmek, fakirlere, hastalara, baskı altındakilere hizmet yürütmek, iman şahadetini öne çıkaran bir ilân yapmak, mümkünse diğer insanlarla ilmihal (catechesis) bilgilerine ve teolojik tefekkürlere girişmek, onlarla iyi yönde temaslar ve sohbetler yapmak hatta İsa'nın temel mesajı olan müjdenin ilân edilmesinin uygun ortamını sağlamak. Bu amaçlar doğrultusunda kilise, kadın-erkek herkesi Hıristiyanlığa, Hıristiyan topluluğuna katılmaya davet ederek onların, iman şahadetine gönülden katılmasını (communion) temin etmek niyetindedir. Bu anlamda diyalog içindeki (Katolik) Hıristiyan, bizzat misyoner kimliğini asla kaybetmeyecek ve Hıristiyan olan ve kendini hisseden herkesle bu misyonu paylaşmak isteyecektir. Sonuçta diyaloğa girmekle *"misyonun terk edildiğini"* söylemek, İsa Mesih'in gerçek misyonuna ihanet etmek anlamına gelecektir[4].

---

[2] Katolik Kilisesi'ne ait diyalog vesikalarının misyoner karakteri konusunda geniş değerlendirmeler için, Mustafa Alıcı, *Müslüman- Hıristiyan Diyaloğu*, İstanbul 2005, 140-183; Ali İsra Güngör, *Vatikan Misyon ve Diyalog*, Ankara 1997, 127- 164; Mahmut Aydın, *Monologdan Diyaloğa- Çağdaş Hıristiyan Düşüncesinde Hıristiyan- Müslüman Diyaloğu*, Ankara 2001, 89- 153.

[3] M. L. Fitzgerald, "Christian Mission and Islamic Da'wah, in International Review of Mission (Geneva)", *Islamochristiana*, sy.3 (1977), 232-233.

[4] Cristian W. Troll, "Mission and Dialogue: The Example of Islam", *Encounter*, sy. 189-190, 4.

Bu dönemde yayınlanan vesikalara göre dinlerarası diyaloğun misyona pratik ve teorik katkıları büyüktür. Söz gelişi, diyalog, her şeyden önce öteki dinleri ve mensuplarını Hıristiyanlarla "karışı karşıya getirme" imkânını sağlar ve Hıristiyanlarla onları gerçek bir insani ortam içinde yüzleştirir. Yine diyalog ile Hıristiyanlar, ötekini daha kolay anlar ve onların da Hıristiyanlara güven duymasını sağlar. Bunun neticesinde diyalog, öteki din mensuplarının Hıristiyan inancına şahadet etmeleri için bir *vasıta* olur[5]. Sonuçta 2000 öncesi Katolik öğretilerinde öne çıkan sonuca göre dinlerarası diyalog, misyonun yerini alamaz ama misyon, diyalog ortamında yapılmazsa, insan ilişkilerine uygun olmayan, belki de misyona zarar verici etkiye sahip bir tavır haline bürünecektir. Zira diyalogsuz bir misyon, karşı tarafı dinlemeyen monolog bir tarzda anlatımı benimseyebilecektir[6].

2. Katolik Kilisesinin misyon anlayışındaki sevgi ile diyaloğun unsurlarından olan Sevgi motifi buluşmakta ve uzlaşmaktadır. Bu yüzden Katolikler diyaloğda sevgiyi öne çıkarırlar.

Tanrı Sevgidir (I. Yuhanna, 4/8, 16). Katolik vesikaları *Ad Gentes* (n. 2-5 ve 12) ile *Evangelii nuntiandi* (n. 26)'ye göre bu sevgi, Tanrı'nın kurtarıcı sevgisi demektir. Mesih'te tecelli eden ve tüm insanlığa iletilen ilahi sevgi (*Agape*), Kutsal Ruh, vasıtasıyla dünyada aktif olarak faaliyet içinde bulunur. Diğer halklara yönelik misyonun beslendiği ana kaynak olarak bu sevgi, her ortamda daima vurgulanmalıdır. Çünkü kilise, bu sevgiyi hayatın bir normu olarak tüm insanların kabul etmesi için çaba gösteren ilahi bir işarettir. Sonuçta Katolik Kilisesi için "Tanrı sevgidir"[7] cümlesi, kiliseyi insanlarla diyaloğa sokan bir diğer model etkendir ve sadece kilise, Tanrı'nın sevgisinin tüm insanlara yönelik olduğunu bildiğinden dolayı *bu gerçeği* onlara anlatmakta sadece onun görevidir[8].

3. Katolik Kilisesi belgelerinde diyalog süreci sırasında Baba'nın Misyonu (Missio Dei), İsa'nın Misyonu, (Missio Cristi) ve Kutsal Ruh'un Misyonu (Missio Spiriti) kısacası Kutsal Teslis misyon modeli esas alınır

Katolikler için önemli bir gizem olan teslis gizemi, diğer insanlarla dostluk kurmak ve karşılıklı alış-veriş işinde önemli ilhamlar vermek üzere sevgi dolu Hıristiyan hayatlarında sürekli dışa yansıtılır (Dialogue and Mission, n. 22). Özellikle Kutsal Ruh'un tüm insanların kalplerini Hıristiyan hakikatlerine açıcı gizemli yollar inşa etmesi ve insanların bilinçlerinin derinliklerine nüfuz ederek, onlara daima eşlik etmesi, Hıristiyan diyalog tarafı için çok önemli bir modeldir. Bundan dolayı Katolik diyalog tarafı, kilisenin diğer insanlarla karşılaşırken Kutsal Ruh'un gizemli varlığını hissetmeli ve alçakgönüllü ve saygılı bir şekilde başkalarına hizmet etmelidir[9].

---

[5] T.H.N. Kuin, "Perfect Partners or Uneasy Bedfellowers" *Studies in Interrreligious Dialogue* sy.7 (1997), 186.

[6] Arne Rudvin, "The Concept and Practice of Christian Mission", *Christian Mission and Islamic Da'wah*, London 1982, 25.

[7] I. Yuhanna, 4/8, 16.

[8] Francis Arinze, "Prospects of Evangelizations, with reference to the Areas of The Non- Christian Religions, Twenty Years After Vatican II", *Portare Cristo All'uomo- Dialogo,* Roma 1996, 81.

[9] Gaudium et Spes, N. 22; Interreligious Dialogue The Official Teaching of The Catholic Church (1963-1995), ed. Francesco Gioia, Boston 1997, 574.

4. Diyalog, kültürlerin Hıristiyanlaştırılmasında hızlandırıcı bir role sahiptir ve bu yönüyle misyolojiye antropolojik açıdan hizmet eder.

1962-2000 dönemi Katolik vesikalarda hakim bir başka söylem de diyaloğun, kültürlerin Hıristiyanlaştırmasında etkin oluşudur. Zaten dinlerarası diyaloğun misyon literatürüne girmeden önce Hıristiyan misyonerler, kültür ve insanı daha iyi anlamak için çaba gösteriyorlardı. Diyaloğa giren kiliseye göre dinlerle kültürleri birbirinden ayrı olarak düşünme alışkanlığı her zaman vardır. Ancak bazı dinler kendilerini dinî geleneklerin bütünü olmaya daha çok yakın görürler. Bir başka deyişle dinî gelenekleri dinin kendisi olarak algılayanlar da yok değildir. Kilisenin dünyadaki insanlara yönelik misyonunu kültürlere göre belirlemek üzere kullandığı enkültürasyon terimi kültürlerin artan rolüne yaptığı vurguyu göstermektedir. Enkültürasyon işinde, adetlerin, kültlerin ve kültürlerin hatta sahiplerinin antropolojileri veyahut kendi dinlerine ait teolojileri hayati önem arzeder. Böylece tıpkı insan gibi kültürün de misyoloji içindeki merkezi yeri gittikçe daraltılmaktadır. Öyle ki her kültür, İsa'nın mesajını kucaklayacak çeşnilikte farklı konum ve güce sahip olduğundan, İsa'nın mesajı her insanın kültürel arkaplanına uygun olarak anlatılmalıdır. Nitekim Papa II. John Paul "kültürlerin Hıristiyanlaşması" yönünde teolojik çalışmalar yürütmek üzere *Consilium Pro Cultura* diye bir konsil kurmuştur. Çünkü kilise, *insanların meydana getirmiş olduğu kültürleri birer Hıristiyanlaştırma objesi ve ötekilere daha kolay ulaşma yolları* olarak görmektedir[10].

5. Dinlerarası diyalog, Katolikler için akademik bir eksersiz, amacı olmayan felsefi veya teolojik bir tartışma değil -misyolojik bir ifadeyle- Tanrının kurtarıcı plânına (economia divina salvifica) ait bir unsurdur.

Katoliklere göre İsa Mesih'e iman; sosyal hizmeti ve beşer hürriyetini desteklemeden, İsa'ya daveti icra etmeden, litürjik ibadet, tefekkür, ökümenizm ve dinlerarası diyaloğa imkân vermeden tam olarak yerine gelemez[11]. Papalık Diyalog Konsili eski başkanı Francis Arinze buna açıkça işaret etmektedir; "*dinlerarası diyalog, iman hayatının marjinal bir parçası veya onun dışında bir şey değil, tamamen onun odağındaki bir elemandır*[12]. Bu yüzden diyalog, Katolik misyonunun her formunu destekleyici bir araç olmalıdır[13].

6. Diyalog, günümüzde karmaşık bileşenlere sahip Katolik misyon için gerekli yapı taşları üretecek özelliklere ve çeşitliliğe sahiptir.

Çağdaş Katolik misyonu, karmaşık bileşenlerden oluşan ve sürekli yenilenen bir gerçekliktir. Bu durum, sanki bir binanın farklı bölümlerini inşa etmeye benzer. Onun temel unsurlarından her zaman bahsetmek mümkündür. Zira misyon her Hıristiyan dindarın hayatında varlığını sürdüren ve canlı olan bir şahadeti gerektirir. Aynı Hıristiyanın, kendini insanlığa hizmet ve sosyal gelişmenin lehine yürütülecek faaliyetlere adaması, fakirlikle mücadele etmesi bu misyonun ayrılmaz parçalarıdır. Bu

---

[10] Marcello Zago, "La Missone in Rapporto alle Culture e alle Religioni", *Portare Cristo all'Uomo*, 116.

[11] Fransiz Arinze, "Interreligious Dialogue: Problems, Prospects and Possibilities", *Pro Dialogo*,(1987), XXII, 256.

[12] Arinze, "(Addressing Speech)", *Pro Dialogo*, 1999/2, 190.

[13] Dialogue and Mission, 29; Interreligious Dialogue The Official Teaching of The Catholic Church (1963-1995), ed. Francesco Gioia, Boston 1997, 575.

yüzden diyalog, Katolikleri diğerleriyle buluşturan bir ortam olarak ortak beşeri endişelerin çözümünde ve hakikatlere onların da ulaşması için birlikte yürümede bir vesiledir. Son olarak bu ortam sağlandığı zaman, İncil'in müjdesinin açıklandığı ve onun hayat ve kültür için öngördüğü neticelerin analiz edildiği bir atmosfer meydana gelebilecektir[14]. Zaten Katolikler için diyalog kesinlikle taktiksel endişelerden veya ben-merkezli menfaatlerden ortaya çıkmaz aksine ana prensipleri, teolojik gerekleri ve tevekkül isteyen belli prensiplere dayalı misyoner bir faaliyettir[15].

7. Diyalog, misyonun ilân edici (proclamation) boyutuna önemli katkılar sağlar.

Katolik Kilisesi'nin Mesih'i tüm insanlığa ilân etmesi (proclamation) ile onun tüm unsurlarıyla birlikte "diyaloğa dalması" arasında *bir tezat* yoktur. Bunun yerine kilise, halklara yönelik (*ad gentes*) misyonu bağlamında her ikisi arasında bir ilişki bulmak için sürekli çaba göstermektedir. Bu iki unsur, hem birbirleriyle yakın bir bağ içinde olmalı hem de farklılıklarını korumalıdır. Bu yüzden bilhassa *Redemptoris Missio* belgesine göre bu ikisi arasında bir karmaşa, ve aynilik durumu yoktur[16].

Papa IV. Paul, Evangelii Nuntandi adlı havarisel mektubunda ise Kutsal Ruh'un hem İncil'i ilân edende hem de kendisine ilân edilen diğer din mensuplarında aktif ve dinamik olduğunu açıklar[17]. Hatta Kutsal Ruh, Hıristiyanlaştırma işinde ve ilânın her safhasında "yol açıcı" görev yapar. Yine Kutsal Ruh, sadece doğru sözleri ilham etmekle kalmaz aynı zamanda gönüllerin Mesih'e açılmasını da sağlar. Bu yüzden de ilân işi, insanın kendi kurtuluşuna yönelik arzusuna verilen başlıca kilise yanıtıdır[18].

**2000-2005 yıllarında Katolik Diyalog- Misyon İlişkisi**

1. Katolik Kilisesi yeni bin yıl içinde de diyaloğun misyon içindeki yerinin sağlamlaşmasını sağlamak istemektedir

Papa II. John Paul, yeni bin yıla girerken Katolik diyalog anlayışının teolojik temellerinin sağlamlaştırılmasını bizzat emretmektedir. O, 29 Kasım 2002 tarihinde Urban Üniversitesi'nin ,375. kuruluş yıldönümünde yaptığı konuşmada, dinlerarası diyalog konusuna misyon teolojisi, kristoloji ve de eklesiyoloji açısından yaklaşılmasını ister. Bu üçlü saç ayağı ona göre diyaloğun Katolik anlam kazanması için elzem faktörlerdir. Yine ona göre akademisyenler, diyalog gibi önemli araştırma alanıyla uğraşırken mutlaka Halkları Hıristiyanlaştırma Kongregasyonu ve Papalık Dinlerarası Diyalog Konsili'nden destek almalıdırlar[19].

Bu bağlamda olmak üzere, 01 Kasım 2002 tarihinden itibaren Papalık Dinlerarası Diyalog Konsili'nin başkanlığına atanan Başpiskopos Michael L. Fitzgerald ise yeni bin yılda konsile yüklenen dört önemli görevden bahsetmektedir; 1. Diyalogla ilgili konularda kilise ruhbanlarını eğitmek ve ruhban olmayanlar dahil tüm kilise üyelerine bu konuda tavsiyeler vermek. 2. Farklı din mensupları arasında daha fazla yakın ilişkiler tesis edecek ortamlar hazırlamak. 3. İnsanın onur ve değerini artırıcı

---

[14] Dialogue and Mission, 13; a.g.e., 569-570.
[15] Redemptoris Missio, 56; a.g.e. 103.
[16] Redemptoris Missio, 55; a.g.e., 102.
[17] Evangelii Nuntandi, a.g.e., 83-84.
[18] Dialogue and Proclamation, 67; a.g.e., 633.
[19] " Recent Discourses and Teachings of the Pope", *Pro Dialogo*, 2003/1, sy. 112, 7-8.

bilimsel araştırmalar yapılmasını teşvik etmek. 4. Her din mensubundan diyalogla ilgilen kişilerin yetişmesini ve bir global bir diyalog kültürünün oluşmasını sağlamak[20].

Diyaloğun diğer bir önemli aktörü olan *Papalık Halkları Hıristiyanlaştırma Kongregasyonu*'ndan Jozef Tomko ise 17-20 Ekim 2000 tarihinde Roma'da yapılan *Uluslar arası Misyoloji Kongresi*'nin açılışında yaptığı konuşmada Katolik Kilisesi'nin, diğer dinlerle diyaloğunun yeni bin yıl içinde de Hıristiyanlaştırıcı özelliğini kesinlikle koruyacağını, Tanrı'yı ve O'nun Müjdesi'ni tüm insanlığa var gücüyle açıklamaya devam edeceğini, insanların zengin manevi kültür ve geleneklerini öncelikli endişesi olarak takibe alacağını belirtir. Tomko'ya göre diğer dinler, Hıristiyan inancının açıklanmasında hayati öneme sahiptirler. Bu sebeple diyalog esnasında misyonun kalbi olan Mesih'in kurtarıcılığını anlatmaktan vazgeçmek asla mümkün değildir. Buradan hareketle farklı dinlerle yapılan bir diyalogda Hıristiyan inancı karşı tarafa iyice öğretilmeli, kavratılmalı ve bu süreç yoluyla kurtuluşun gerçekleşmesi sağlanabilmelidir[21].

Bu yönde Papa II. John Paul, 28 Haziran 2003 tarihli *Ecclesia in Europa* (Avrupa'daki Kilise) isimli havarisel tavsiye mektubunda, -tıpkı diyaloğun diğer yeni Hıristiyanlaştırıcı yöntemler gibi- İncil'in diğer insanlara ilân edilmesinde derin ve kabul edilebilir bir şart olduğunu belirtir. O, bilhassa Yahudilik ve İslâm ile diyaloğun, karşılıklı anlayış, zenginleşme ve bilgi alış verişi içinde geçen bir vasıta olarak algılanmasını ister. Ona göre dinlerarası diyalog, diğer halklara yönelik misyon (*missio ad gentes*) işiyle bir tezatlık içinde değildir. Aksine diyalog bu tür bir misyon ile yakın ve özel ilişkiler içindedir ve misyonun ifadelerinden birini oluşturmaktadır. Bu yüzden Avrupalı Hıristiyanların her türlü kayıtsızlıktan kaçınarak başta Yahudiler ve Müslümanlar olmak üzere tüm diğer din mensuplarıyla diyaloğa girmesi gerekmektedir[22].

Yine Papa II. John Paul, *Redemptoris Missio* adlı belgesinin yayınlanmasının 10. yıldönümünde (07 Aralık 2000) düzenlenen sempozyuma yolladığı mesajda, Mesih'in uygun ortamlar gözetilerek tüm insanlara ilân edilmesinin ve onun sevgisinin tüm insanlarca pratiğe dökülüp tecrübe edilmesinin, kilisenin misyon faaliyetlerinin merkezinde bulunduğunu belirtmektedir[23].

Papa, 24 Ocak 2002 tarihinde İtalya Asisi'de barış için dua günü toplantısında ise 11 Eylül terör saldırısından sonra dinlerarası barış adalet hoşgörü ve affedicilik gibi değerleri daha fazla tesis etmek ve dünyadaki şiddet ve savaşın durmasını temin etmek için böyle bir toplantı düzenlediğini açıklar. Papa, tüm inananları ve diğer din

---

[20] Michael L. Fitzgerald, "Hommage to Cardinal Francis Arinze", *Pro Dialogo*, 2003/1, sy. 112, 48.

[21] http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cevang/documents/rc_con_cevang_doc_20001017_tomko-cong-missiologico_it.html ( 20/09/2005).

[22] http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/apost_exhortations/documents/hf_jp ii_exh_20030628_ecclesia-in-europa_en.html (20/09/2005).

[23] "Aux Participants au Symposium organise pour le Xe anniversaire de l'Encyclique "Redemptoris Missio" *Pro Dialogo*, 2001/1, 52.

mensuplarını evlerine dönerken barış kuzusunu yani İsa Mesih'i sahiplenmelerini ister. Çünkü Papa'ya göre dünyanın, onun ışığına ihtiyacı vardır[24].

Böylece Katolik Kilisesi, diğer din mensupları arasında diyaloğun yerleşmesi ve gelişmesini sağlamada ve küresel bir diyalog kültürünün oluşmasında rol oynayacak veya vesile olacak hatta diyalog yolunu sahiplenecek kişileri, cemaat önderlerini, din adamlarını, önemli sivil figürleri ve her türlü inisiyatifi desteklemektedir.

2. Katolik diyalog anlayışı, yeni dönemde de enkültürasyona vurgu yapmayı sürdürmek niyetindedir

Kültürlerin Hıristiyanlaşmasına özel önem veren Roma Katolik Kilisesi sevgi ve barışa dayalı bir kültürler arası diyalog projesini tüm açıklığıyla desteklemektedir. Papa II. John Paul, 01 Ocak 2001 tarihinde *Dünya Barış Günü* dolayısıyla yayınladığı mesajda kültürleri, insanların icat ettiği ve onların hizmeti için varolan olgular olarak görür. O, kültürlerin mükemmel olmasının diyalog gibi birlikteliklerle mümkün olduğunu, bunun için insanlık ailesinin aslında tek oluşunun hatırlanması gerektiğini belirtir. Papa, mesajında, diyaloğu sevgi, barış ve kültüre dayalı bir medeniyetinin inşası için önemli bir araç olarak kabul eder. Ona göre bu değerler, insanlık tarafından paylaşılmadığı müddetçe yeryüzünde istikrarlı bir barış sağlanamaz. Yine diyalog, kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik hayatta başarılması gereken önemli bir idealdir[25].

Afrika'dan başka Okyanusya ülkelerindeki yerel dinlerin enkültürasyonuna özel önem veren Papa II. John Paul, 21 Kasım 2001 tarihli *Ecclesia in Oceania (Okyanusya'da Kilise)* adlı bir havarisel nasihat mesajı yayınlamıştır. Papa, İsa Mesih'in mesajının Okyanusya'daki kültürlere göre uyarlanmasını emreder. Ona göre Okyanusya, hem teoloji litürji hem de dinî sembollerden faydalanma konusunda eşsiz kültürel ifadelere sahiptir. Söz gelişi İsa Mesih, İncil ve kilise yapı olarak bu bölgede yaşayan Aborjinlere, Malenezyalılara, Polenezyalılara, Mikronezyalılara ve Maori halkına doğru bir şekilde sunulmalıdır. Tanrı oğlu olan İsa, bir çoban, büyük bir peygamber ve baş rahiptir. Okyanusya ülkelerindeki Katolik ruhbanlar ve ruhban olmayanlar, bu halkların insanlarının kültürel değerlerine saygı göstermeli ve onlara gerçek Hıristiyan inancını şahitlik yaparak anlatmalıdırlar. Bunun için enkültürasyon işlemi İncil'in farklı yerel kültürlere girmesinde ve onlarla kaynaşmasında etkili ve tedrici bir yoldur[26].

Böylece belli Hıristiyan değerlerin, farklı kültürdeki insanların anlayışlarına göre saflaştırılmasında etkin roller üstlenen enkültürasyon, hem İncil'e hem de İncil'in ilân edilip "hoşça karşılandığı" yerel kültüre duyulan saygıdan neşet eder. Okyanusya'daki Katolik Kilisesi, buralara yerleşen göçmenlerin gayretleriyle filizlenip büyümüştür. Buralardaki yerli halklar, Hıristiyan kültürü yoluyla modern dünyaya daha hızlı uyum sağlamayı öğrenebilirler. Papaya göre en gerçek enkültürasyon, İsa Mesih'in ete-kemiğe bürünmesi gizemidir. Tanrı belli bir zaman ve mekan içinde kendini enkarne ederek

---

[24]"Day of Prayer For Peace in Asisi ( 24th January 2002)", *Pro Dialogo*, 2002/1, sy. 109, 135-137; ayrıca http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/speeches/2002/january/documents/hf_jp-ii_spe_20020124_discorso-assisi_en.html (22/09/2005)

[25]"Vatican City: 1 January 2001- "Dialogue Between Cultures for a Civilization of Love and Peace, Message for the Celebration of the World Day of Peace 20001", *Pro Dialogo*, 2001/1, 35-37.

[26]http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/apost_exhortations/documents/hf_jp-ii_exh_20011122_ecclesia-in-oceania_en.html (22/09/2005).

kendini anlatabilmiştir. İnsanlığın tarihinin derinliklerinden gelen İsa Mesih'in hikayesi, sadece kendi döneminin insanları ve kültürlerini kuşatmaz aynı zamanda her zaman ve kültürü kapsayacak genişliğe sahiptir[27].

Papa'ya göre Okyanusya'daki Kilise, enkültürasyonu başarmak için yerli halkların geleneksel dinlerine daha fazla ve daha doğru bir yöntemle nüfuz etmek için sağlıklı araştırmalar yapmalı ve böylece Hıristiyanlaştırmaya götürebilecek kapsamlı ve etkili diyaloglara girebilmelidir. Çünkü dine davet ve diyolağun her biri kendi yörüngesinde, kendi uygun unsurları ve gerçek normlarıyla Kilisenin Hıristiyanlaştırıcı misyonuna katkıda bulunmaktadır. Hem diyalog hem de dine davet, mutlak kurtarıcı gerçeklik olan İsa Mesih'in diğer insanlara iletilmesinde önemlidir. Daha verimli bir dinlerarası diyaloğun elde edilmesinde kilisenin, felsefe, antropoji, Mukayeseli Dinler Tarihi, sosyal bilimler bilhassa çağdaş teoloji bilen uzmanlara ihtiyacı vardır[28].

Özel olarak Papa II. John Paul, 19 Şubat 2001 tarihinde Türkiye'de görev yapan Piskoposları yıllık görüş alışveriş toplantısı (*Ad Limina Apostolorum)* çerçevesinde Vatikan'da kabulü sırasında, evrensel kiliseyle bağını güçlendirmesi gereken Türkiye'deki Katoliklerin, episkopal konferansla görüşlerini paylaşmak maksadıyla zengin Türk kültürünü derinden incelemelerini ve bu kültürle daha yakından karşılaşmak için her seviyedeki sıcak temasların kesinlikle sürdürmelerini emreder. Papa, Türkiye'de bulunan ruhbanların, devlet yetkilileriyle kararlı ve sabırlı diyaloglarını sürdürmelerini isteyerek, Kilisenin böyle bir süreçle bir milletin hayatında gitgide artan bir oranda yer edinebildiğini hatırlatmaktadır. Ona göre kendi misyonunu hakkıyla yerine getirmek için Türkiye'deki Mesih'in Kilisesi'nin üzerine düşen, kesinlikle *Türk cemiyetine doğru bir şekilde nüfuz etmek olmalıdır.* Bu doğrultuda Türkiye'de bulunan Katolik Kilisesi, Tanrı kelamını ve diğer litürjik metinleri Türklerin anlayabileceği şekilde doğru olarak tercüme etmeli, Türkiye'ye gelen rahip ve dindarların, bu ülkenin dilini, tarihini, adet ve kültürünü öğrenmelerine ve onların donanım kazanmalarına yardımcı olmak için iyi donanımlı olmalıdır[29].

Papa, ruhban olmayan Katolik dindarlardan, Türk halkıyla yakın işbirliğini ve manevi hayatlarının ve kiliseye ait olma sorumluluklarının her bir yönünü ihmal etmeden sürdürmelerini ister ve böyle bir donanıma sahip olan ruhban olmayan kişilerin, endişe duymadan ve kendi kabuğuna çekilmeden Türk milletinin her bir üyesiyle *hayat diyaloğunu* yaşamasını emreder. Ona göre Katolik bir dindar, iyi bir din eğitimi alarak sadece kendi Hıristiyan öğretilerini öğrenmemeli, aynı zamanda, dua hayatı, dindarlığı ve sosyal sorunları paylaşma azmi ve kararlığıyla da içinde yaşadığı toplumda canlı bir maneviyat ve iman şahadeti tezahür ettirmelidir[30].

Papa'ya göre Türkiye'de görev yapan piskoposlar ise gündelik hayatlarında İslâm ile karşılaşmakta ve ülkenin kültürüyle veya kişisel toplantılarıyla sıcak diyaloglar icra etmektedirler. Bu tür sıcak diyalogların sürmesini isteyen Papa'ya göre

---

[27]http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/apost_exhortations/documents/hf_jp-ii_exh_20011122_ecclesia-in-oceania_en.html (22/09/2005).

[28]http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/apost_exhortations/documents/hf_jp-ii_exh_20011122_ecclesia-in-oceania_en.html (20/09/2005).

[29] "To The Bishops of Turkey, Ad Limina Apostolorum ( Excerpts)", *Pro Dialogo,* 2001/2, sy. 107, 160-161.

[30] a.e., 161.

kilise, gündelik hayatın her alanıyla yakından ilgilenmeli söz gelişi, çocukları biraraya getiren okullarda, mesleki ve sosyal hayatın türlü meşgalelerinde veya karşılıklı yardımlaşmalarda Türk insanıyla yakın temasa geçmelidir. Sonuçta ona göre Türkiye'de *halihazırda taraftar bulan ve iyice ikame edilen kurumsal diyalogların sürdürülmesi hayati bir konudur.* Hele Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne yakınlaştığını bir dönemde bireyler ve kültürler arasında yeni yeni köprüler inşa etmek, İsa Mesih'in müjdesine şahitlik eden "işaretler" anlamına gelecektir[31].

Katolik Kilisesi aynı zamanda her dindarın dinî kültüründeki bayramları da takip etmekte ve diyalog konsili vasıtasıyla başta Müslümanların Ramazan bayramını, Hinduların Diwali bayramını ve Budistlerin Vesakh bayramını kutlayan mesajlar yayınlamaktadır. Söz gelişi konsil, her Ramazan Bayramı sonunda Müslümanların bayramlarını tebrik etmektedir. Bayram mesajları genelde Müslümanlarla diyaloğu vurgulayan veya teşvik eden ifadelerle doludur. Mesela 2000 yılı Ramazan Bayramı arifesinde yayınlanan mesajda Konsil Sekreteri Kardinal Francis Arinze, Hıristiyanların büyük jübile kutlamasına çok az bir zaman kala, Müslümanların da Ramazan Bayramı'nı idrak edeceklerini belirtmiş, iki tarafın da "ortak değeri" olan İsa Mesih'e vurgu yapmıştı. Bu yılın İsa'nın doğumunun 2000. yıldönümü olduğu için kendileri için önemli olduğunu zikreden Arinze, mesajında İsa Mesih'in Hıristiyanlar için önemini anlatan cümleler kullanır. Kardinale göre İsa, aslında her iki taraf için ortak bir mirastır. Müslümanlar, *İsa'nın Tanrı iradesine tam teslimiyetini, hakikate şahadetini, alçakgönüllü oluşunu, sözlerini daima kontrol etmesini, hareketlerindeki adaletini, amellerindeki yapıcılığını, herkese karşı sevgisini, hata yapanları affetmesini ve insanlarla barış içinde olmasını Hıristiyanlarla* birlikte paylaşabilirler[32].

2001 yılındaki Ramazan Bayramı mesajında ise Konsil, 2001 yılı medeniyetler arasındaki diyaloğu teşvik eden bir yıl olarak kabul edildiğini hatırlatmakta ve bunun kendilerine diyaloğun temel dayanaklarını, neticelerini ve "insanlığın harmanlayacağı ürünleri" düşünme fırsatı vermesi gerektiğinin altını çizerek kültürlerarası diyaloğa vurgu yapmaktadır. Mesaja göre bunun için eğitim şarttır. Özellikle gençlerin eğitimi, etnik, kültürel ve dinî bir çoğulculuk içinde yaşamaya yönelik hazırlayıcı eğitimler gençlere mutlaka verilmelidir. Bu eğitimler, insanlığın vizyonunu daha da genişletecek ve kendi memleketimizin sınırlarını aşacak, kendi etnik kökenimizin de ötesine bizi götürecek *bir beşer ailesi* oluşmasına yardım edecektir[33].

Konsil, 2002'de yayınladığı Ramazan Bayramı mesajında ise özellikle diyaloğun modern cemiyet içindeki önemine vurgu yapar ve Müslümanların Yüce Varlığa daha yakınlaşmak için gerçekleştirdiği oruç ibadetinin bittiği bir zamanda dünyanın geçirdiği dramatik tecrübeleri de unutamadığını belirtir. Bu doğrultuda monoteist dinlere mensup insanların, dünya medeniyetine katkı sağlayacak şekilde, barış, adalet, birlik, sevgi, diyalog, özgürlük, işbirliği ve dostluluğa dair sonsuz değerlerin hem fert hem de sosyal

---

[31] a.e., 162.

[32] *Meeting in Friendship –Messages to Muslims for the End of Ramadan (1967-2000)*, Pontifical Council for Interreligious Dialogue, Vatican City 2000, 68-69.

[33] http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/interelg/documents/rc_pc_interelg_doc_20011116_end-ramadan_en.html (10/09/2005)

boyutuyla insanlar arasında tesis edilmesi için hep birlikte çaba göstermeleri gerektiğini belirtir[34].

Konsil 2003'deki Ramazan Bayramı mesajında, Müslümanlar ve Hıristiyanların, tek bir Tanrı'ya inanan insanlar olarak, barışı getirmek için çaba göstermeyi görev bilmesini ifade eder. Konsil başkanına göre bu iki din mensupları için barış ilahi bir hediyedir ve barışın korunmasını sağlamak için dinlere önemli görevler düşmektedir. Dinlerin üstlenecekleri bu rol, hem sivil toplumlar hem de Hükûmetler tarafından oldukça kabul görecektir. Bu konuda eğitim önemli bir destek sağlayacak yapıdadır. Zira eğitim yoluyla kişilerin kendinin ve diğer insanların kimliklerini tanıması ve farklılıkları kabul etmesi kolay olacaktır. Özellikle bu konuda her iki tarafa ait eğitim kurumlarındaki ders kitaplarında önemli bir gözden geçirmeyi görmekten mutluluk duyduklarını belirten Konsil, Ramazan ayının barışa katkı sağlayacak oruç, dua ve yardımlaşma gibi önemli dinî vazifeler getirdiğini sözlerine eklemektedir[35].

Konsilin yayınladığı 2004 yılı Ramazan mesajı çocuklarla ilgilidir. Müslümanların kendi çocuklarını oruca hazırlayarak aile kurumunu bir dinî eğitim kurumu haline dönüştürdüklerinin altını çizen Konsil başkanı, çocukların hayatlarının mukaddes olduğunu ve korunması gerektiğini açıklar. Fitzgerald, Müslümanların genel olarak çocukları ilahi bir bereketlendirme ve ihsan olarak kabul ettiklerini, kendilerinin ise onu Tanrı ile ilişkilerinde model olarak gördüklerini söyler. Yine o, İsa Mesih'in dilinden çocukların masum sadelikleri ve güvenlerinin Tanrı'ya teslimiyette örnek olabileceklerini belirtir[36].

Başpiskopos M. L. Fitzgerald, 2005 yılı Ramazan Bayramı için yayınladığı öncekilere nispeten kısa mesajında her iki din mensubunun diyalog yolunda ilerlemesi gerektiğinin altını çizer. O, yeni seçilen Papa XVI. Benedict'in tıpkı selefi II. John Paul gibi samimi ve doğru diyalogları sürdüreceğine dair teminat verdiği mesajında tek bir insanlık ailesi için Tanrı iradesine uygun hareket edilmesini ister[37].

3. Diyalog, yeni bin girerken İsa Mesih'in tüm dünya için mutlak kurtarıcı oluşuna daima vurgu yapacak şekilde sürdürülmektedir

Bu amaca yönelik olarak *Dominus Iesus* ( Rab İsa) ve Novo Millennio Ineunte (Gelen Yeni Binyıl) gibi iki önemli Katolik diyaloğu belgesi yayınlanmıştır.

a. Dominus Iesus ( Rab İsa) Belgesi

6 Ağustos 2000 tarihinde İman Doktrini Kongregasyonu (the Congregation for the Doctrine of the Faith) başkanı olan ve günümüzde Papa XVI. Benedictus unvanını alacak olan Kardinal Joseph Ratzinger imzasıyla diğer *dinlerin hakikat iddiaları*, geçerlilikleri ile çoğulcu bir Diyalog ortamında katı bir tarzda İsa'nın evrensel Rab oluşuna vurgu yapan *Dominus Iesus (Rab İsa)* adında önemli bir belge yayınlamıştır. Papa II. John Paul'un da tasvip ettiği bu belgede Kardinal Ratzinger, açık bir dille

---

[34]http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/interelg/documents/rc_pc_interelg_doc_20011129_ramadan2002_en.html (10/09/2005)

[35]http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/interelg/documents/rc_pc_interelg_doc_20031117_ramadan2003_en.html (22/09/2005)

[36]http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/interelg/documents/rc_pc_interelg_doc_20041105_ramadan2004_en.html (22/09/2005)

[37]http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/interelg/documents/rc_pc_interelg_doc_20051014_ramadan2005_en.html (02/11/2005)

diyaloğun geleneksel katı kristolojik misyona hizmet etmesini ve Diyalog ortamında Mesih'in mutlak kurtarıcılığına vurgu yapılmasını ilân etmektedir. Kardinal, İsa'nın mutlak Rab oluşuna vurgu yapan Yeni Ahit referanslarına vurgu yaptıktan sonra günümüzde İsa'nın kiliseye emanet ettiği misyonerlik *görevinin henüz tamamlanmaktan çok uzak olduğunu* açıkça belirtir. Ona göre kilisenin tüm ruhbanlarını ve dindarlarını, çağdaş çoğulcu kültür içinde imanın içeriğini düşünme ve diğer insanlara iletme görevi vazgeçilmezdir. İsa Mesih'in kendisi ve vahyi konusunda üretilecek her türlü noksan, sınırlı ve mükemmel olmayan ve İsa Mesih'in tamamlayıcı unsurunun gizemli olarak diğer dinlerde faaliyet içinde olduğunu savunan her hangi bir teoriyi kilise imanına aykırı olduğu için kabul etmeyeceğini açıklar. Böylece Ratzinger, Karl Rahner sonrası Katolik teologlarının, John Hick'e doğru kaymasını önlemek ister gözükmektedir. Zira o, açık bir dille Tanrı hakkındaki gerçekliğin, mutlak olarak ne Hıristiyanlık ne de İsa Mesih yoluyla bilineceğini savunan bu yüzden tüm dinleri kapsayan çoğulcu ve küresel teolojiyi kabul eden liberal görüşlere karşı çıkar. Kardinale göre İsa'nın kurtarıcı oluşu karakterini sadece Hıristiyanlara mahsus kılmak demek Hıristiyanlığın ortadan kaldırılması demektir. Çünkü ona göre Hıristiyanlık halâ içerdiği mutlak hakikatler ile diğer geleneklerden ayrışmakta ve tüm insanları aydınlatmak istemektedir. Buna dayanarak kilise güçlü bir şekilde Katolik imanının evrensel kurtarıcı Mesih inancına odaklandığını ve bunun bir gizem olarak tüm insanlığa ulaştırılmasını belirtir[38].

*Dominus Iesus* aynı zamanda dinlerarası diyaloğun misyon çerçevesindeki rolüne de atıflarda bulunmaktadır. Buna göre kilise, günümüz diyalog ortamında diğer dinleriyle kendi öğretilerine bağlı (eklesiyolojik) anlamda derin bir ilişki içine girmiştir. Belgeye göre (Katolik) Kilisesi, kurtuluş için gerekli bir araçtır. İsa'nın bedeni olan kilise, mutlak kurtuluş aracı ve gizemidir. Kilisenin gizemli bedenine vaftiz kapısı yoluyla girmeyen ve formel olarak kilise içinde olmayan diğer din mensupları, belki kiliseye ait olmayan ama yine İsa Mesih'in gizemli faaliyetleri ve Kutsal Ruh'un ihsanı yoluyla aydınlanmaktadırlar. Bu derin ilişki, Baba Tanrı'nın ilahi plânı içinde ve kilisenin misyonuna bağlı olarak karşılıklı olarak işler. Belge, sonunda açık bir dille ilân eder ki Kilise'nin mutlak kurtuluş yolu olduğunu reddeden, onunla beraber diğer dinler tarafından teşekkül ettirilmiş olan başka kurtuluş yolları düşünmek, onun tamamlayıcılığa muhtaç olduğunu sanmak ve ona eşit derecede benzer yollar araştırmak Hıristiyan imanıyla tezattır. Dinlerarası diyalog, kilisenin misyoner karakterine yardımcı hükmündedir ve kilisenin diğer insanlara misyonunu taşırken kullandığı vazgeçilmez araç olarak insanlara (*ad gentes*) yönelen kilisenin işini kolaylaştırıcı ve onlar lehine çalıştığını gösteren en önemli eylemlerden biridir. Yine dinlerarası diyalogdaki *eşitlik* ilkesi, insan onuru bakımından eşitliği göstermektedir ve öğretisel bir eşitliği kapsamaz. Hatta bu eşitlik, İsa Mesih'in diğer din kurucularıyla eşitlik içinde oluşunu göstermez. Kilise bu bakımdan, diyalog aracığıyla öncelikle tüm insanların Rab İsa'ya kul olması için çalışmalıdır[39]. Burada İman ve öğretiden sorumlu Katolik biriminin, açık bir dille kurtuluş öğretisinden ödün vermeyen geleneksel dışlamacı tavrı halâ koruduğu görülmektedir. Ancak gene de bu belgeyle ortaya çıkmaktadır ki

[38] http://puffin.creighton.edu/jesuit/dialogue/documents/articles/dominus_iesus.html ( 02.05.2005)
[39] http://puffin.creighton.edu/jesuit/dialogue/documents/articles/dominus_iesus.html (06. 05.2005)

Katolikler dinlerarası diyaloğu kullanarak tüm diğer insanların hayatlarına nüfuz etmeye ve mümkün oldukça kilise ile diğer insanları "yüz yüze getirmeye" çaba göstermektedir.

b. Novo Millennio Ineunte ( Gelen Yeni Bin Yıl)[40]

Papa II. John Paul, 06 Ocak 2001 tarihli bu havarisel mektubunda kilisenin yeni bin yılda sürdüreceği diyalog faaliyetlerine yön vermek istemektedir. Ona göre yeni milenyum, Mesih'in ışığına yeni bir açılımdır. Bu ışığı herkes göremediğinden kiliseye düşen Mesih'in yansıması olmasıdır. Zaten Mesih, "dünyanın ışığı"[41] olarak öğrencilerinin de "dünyanın ışığı" [42] olmalarını istemişti[43].

Papa, dinlerarası diyaloğu *imana yapılan büyük bir meydan okuma* görmekle birlikte II. Vatikan Konsili'ne sadık kalarak onu sürdüreceklerini belirtir. Ona göre büyük jübileye hazırlık içinde geçen yıllarda öteki dinlere mensup insanlarla sadece sembolik toplantılar yapılmamış, aynı zamanda açıklık ve diyalog ilişkisi de gerçekleştirilmiştir. Bu yüzden her şartta diyalog devam etmelidir. Yeni bin yıla damgasını vuracağı beklenen kültürel ve dini çoğulculuk ikliminde diyalog, insanların kanını döken dinler arasındaki savaşları ortadan kaldıracak ve barışa kesin bir dayanak olacak öneme sahip olacaktır. Papaya göre *tek Tanrı'nın ismi, gelecek dönemde de barışın ismi ve barışa çağrı olacaktır*[44].

Papa'ya göre diyalog, bununla beraber dinî kayıtsızlığa dayanmamalıdır. Aksine Hıristiyanlar içlerindeki ümidin şahadetini ötekilere taşımakla vazifelidirler[45]. Bu yüzden Hıristiyanlar, kimlik endişesi sebebiyle ötekilerin diyalogdan rahatsızlık duymasından dolayı ümitsizliğe kapılmamalıdır. Çünkü diyalog, *herkese yönelik olan bir hediyenin neşe dolu ilânından başka bir şey değildir.* Böylece diyalog, basit bir müzakere değil Hıristiyanların yapmak zorunda oldukları bir vazifedir. *Kilise bu yüzden öteki milletler arasındaki misyoner faaliyetlerinden vazgeçmemelidir.* Bu *misyon, milletlere Mesih'i ilân etmektir. Dinlerarası diyalog, bu bağlamda dinin ötekilere açıklanmasının yerini alamaz ama dini açıklamaya yönelik olmalıdır*[46]. Bu yüzden Papa'ya göre, öteki insanlardaki gizemli ilahi lütfun varlığını öğrenmek için kiliseye düşen görev, ötekileri dinlemekten, onlara soru sormaktan ve onlardaki Kutsal Ruh'un gizemli faaliyetlerine güvenmekten bıkmamasıdır. Bunlar, sadece Hıristiyan hakikatinin teolojik olarak araştırması için gerekli temel prensipler olmayacak aynı zamanda, onların kaynaklarına, dinlerine, felsefelerine, kültürlerine inecek bir Hıristiyan diyalog anlayışı için de esas olacaktır. Nitekim Papa'ya göre aynı beşer tecrübesi içinde her olumsuzluk ve tezatlığa rağmen, *Tanrı Ruhu dilediği yere esmektedir*[47].

4. Katolik Ruhbanlar, mahalli, bölgesel ve küresel anlamda diyaloğa hazır olacak şekilde formasyon sahibi olmalıdırlar

---

[40]Belgenin tam metni için http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/apost_letters/documents/hf_jp-ii_apl_20010106_novo-millennio-ineunte_en.html (20/09/2005).

[41] Yuhanna, 8/12.

[42] Matta, 5/14.

[43] NMI, 54; "Apostolic Letter, Novo Millennio Ineunte (Excerpts)- Vatican City: 6 January 2001", *Pro Dialogo*, 2001/1, sy. 106, 46.

[44] NMI; 55; Machado, "Editorial", a.g.e., 1.

[45] I. Petrus, 3/15.

[46] NMI, 56; a.e., 47.

[47] Yuhanna, 3/8; NMI, 56; a.e., 46-48.

Papalık Dinlerarası Diyalog Konsili (PCID), aynı zamanda ruhbanların Diyalog konusunda daha etkin olmaları maksadıyla formasyon kursları düzenlemekte ve mahalli kiliselerin isteklerini karşımayı amaçlamaktadır. Öyle ki piskoposlar Ad Limina ziyareti dolayısıyla Roma'ya geldiklerinde onların Diyalog tecrübelerini ilk ağızdan duymak istemekte ve buna göre projeler üretmektedir[48]. Bu amaç doğrultusunda PCID, dünyanın pek çok yerinde faaliyet gösteren piskopos konferanslarının diyalog konusundaki yerel fikirlerini değerlendirmek ve onları daha dinamik olarak diyaloğa katılımcı yapmak maksadıyla 10 Nisan 2001 tarihinde *Diyaloğun Ruhaniyeti* adlı bir döküman yayınlamıştır. Dokümanın hazırlanışı, Kasım 1995'de toplanan PCID'nin genel kurul toplantısının ana konusu olan *ruhaniyetin diyaloğu* başlığına kadar gider. PCID'nin 1998 tarihli genel kurulunda ise bu konunun ikinci kısmı yani 2000 yılına hazırlıkla ilgili çabalar tekrar ele alınmış ve bu toplantı sırasında ruhban üyeler, Kardinal Arinze'den yeryüzündeki tüm Katolik piskopos konferanslarından *diyaloğun ruhaniyetine* yönelik düşüncelerini kaleme almalarını rica etmesini teklif ettiler. Konsil başkanı kardinal Arinze, 03 Mart 1999 tarihinde her bir piskopos konferansına özel bir mektup yazarak şu sorulara cevap vermeleri istenmiştir; 1.Kendi ruhbanlık bölgenizde (diacose), kendi mahalinizde veya kendi ülkenizde yaşadığınız dinlerarası tecrübeniz nedir? 2.Diyaloğa girerken ne gibi büyük zorluklarla karşılaşmaktasınız? 3.Sizce böyle bir diyaloğun meyveleri neler olabilir? 4.Diğer din mensuplarıyla ilişkiye girmek Hıristiyanların maneviyatına nasıl etki edebilir? 5.Sizce bu mektubun en önemli yeri nedir? Sizin üzerinde durmasını istediğiniz veya ruhaniyet diyaloğu belgesine girmesini istediğiniz bölümler nelerdir? Sonuçta bu kurumlardan 23 tanesi cevap yollamıştır. Daha sonra bu yanıtlar konsilin kurduğu özel bir komisyon tarafından değerlendirilmiş ve dokümana son şekli verilmiştir[49].

Zaten konsil, dünya üzerindeki pek çok Katolik teşkilâtı (Roman Curia)'nın adeta genel bir diyalog görüşü olarak bu dokümanı önemsemektedir. Burada pek çok piskopos, bizzat gözlemlemektedir ki *dünya üzerinde iman ve duygu alanında büyük değişimler yaşanmaktadır.* Yine piskoposlar, kişisel tecrübelerine dayanarak dinlerarası diyalog konusunda gittikçe artan bir oranda kurumsal gelişmeler yaşadıklarını ve diğer din mensuplarıyla ilişkilerinde bu kurumlardan azami olarak faydalandıklarını rapor etmektedirler. Hatta diyalog konusunu daha düzenli hale getirmek için piskopos konferanslarının yetkili organlarından olan Ökümenik ve Dinlerarası İlişkiler için Piskoposlar Komitesi (BCEIA) adlı birim, kendi bünyesi içinde dinlerarası diyaloğa dair bir alt komite kurmuştur. BCEIA, bu alt komite yoluyla piskoposların bağlı bulundukları ülkeler bazında Katolik dünyasının yerel diyalog programlarını koordine etmek ve daha özgün ve daha fazla enkültüre edilmiş bakış açıları sunmak için teolojik katkılar sağlamak istemektedir. Buna bağlı olarak bu alt komite; a. Müslümanlar, Budistler, Hindular, yerli halklar başta olmak üzere tüm diğer din mensuplarıyla yapılan dünya çapındaki diyalog faaliyetlerini yıllık olarak BCEIA'ya özel raporla değerlendirmektedir. b. Ruhbanların dinler, dinlerarası ilişkiler ve diyalog konularında

---

[48] Francis Arinze, " On Some Aspects of the Episcopal Ministry in the Promotion of Interreligious Dialogue in the Africa of Today", *Pro Dialogo*, 2001/1 sy. 106, 95.

[49] Micheal L. Fitzgerald, "A Christian Spirituality of Interreligious Dialogue", *Pro Dialogo*, 2002/1, sy. 109, 123-124.

eğitilmelerini yakından takip etmekte ve onlara diyalog gündemi belirlemede ve ortaya çıkan zorlukları aşmada önemli yardımlar sunmaktadır. c. Dinlerarası diyalog ve dinlerle ilgili önemli konularda BCEIA tarafından istenen cevapları, değerlendirmeleri ve gerekli malzemeleri temin etmektedir. d. Dinlerarası diyaloğu ve dinlerarası anlayışı teşvik eden etkili programlar için yeni ve yapıcı metotlar geliştirmektedir. Söz gelişi bu amaçlar doğrultusunda çalışan Filipinlerden gelen bir rapor açıkça göstermektedir ki Filipinler'deki ruhban birimleri, o yerin Müslüman alimleriyle ortak bir diyalog forumu kurmuş ve bu forum, doğrudan Dünya Barış Federasyonu'na üye olarak küresel boyut kazanmıştır[50].

Nitekim pek çok Katolik grup (söz gelişi Cizvit merkezleri, Scarboro Yabancı Misyonu), yerel din mensuplarıyla iyice diyaloğa girmiş durumdadırlar. Her kilise kurumu, kendi kuruluş perspektifinden diyaloğa değişik katkılar sağlamaktadır. Bu doküman, ayrıca açık bir dille ruhban olmayan Hıristiyanların da kurumsal veya kurumsal olmayan bir tarzda, ruhbanların yanında diyaloğa aktif olarak katılmalarını istemektedir. Öyle ki Hong Kong'dan gelen raporda yerel kilise, "*diğer insanlarla Diyalog yaparken İsa Mesih'in Müjdesi'ni açıklamaktan korkulmamasını*" öğütlemekteyken, Nijerya'daki yerel kilise ise bir çok siyasi nedenden dolayı resmi olmayan diyalog faaliyetlerinin daha verimli geçtiğini bildirecektir. Hatta Nijerya cemaati, bu tür gayr-ı resmi diyalog faaliyetleri yoluyla Müslümanlarla veya diğer yerel din mensuplarıyla daha rahat İncil'in özünü paylaştıklarını açıklamaktadır[51].

Yine dokümana göre yerel Katolik kiliseleri, aynı zamanda yeni okullar açmakta ve buralarda farklı din mensupların öğrenim görmelerine imkân sağlamaktadırlar. Öyle ki buraya giden öğrenciler, *İncillerden gelen verimli değerleri eğitim atmosferinde almaktadır.* Hatta bu okullar, dinlerarası diyaloğun kilisenin Hıristiyanlaştırıcı misyonunun bir parçası olması gerektiğini açıkça göstermektedirler[52].

Zaten Papa II. John Paul, 16 Ekim 2003 tarihli *Postaris Gregis* adındaki ruhbanların görevleri konusunda havarisel tavsiye mesajında piskoposların bulundukları bölgelerdeki farklı kültürlerle yakın diyaloglarını sürdürmelerini, barışın tesis edilmesi ve ihtilafların ortadan kaldırılması ve uyumlu bir cemiyetin meydana gelmesi için diğer din mensuplarıyla Diyalog faaliyetlerini kesmemelerini ister. Katolik okulları desteklemelerini ve bulundukları ülkelerdeki sivil yetkililer ve kurumlarla yakın temas içinde olmalarını salık vermektedir[53].

PCID başkanı Fitzgerald'e göre ise ruhbanların formasyon kazanmasında Katolik üniversitelerin büyük önemi bulunmaktadır. Söz gelişi Gregoriana Üniversitesi'ne bağlı Misyoloji Fakültesi, ruhbanların Yahudilik, İslâm, Budizm, Hinduizm, Çin dinleri ve Geleneksel Din anlayışları konusunda derslere sahip olup bu dersler aynı zamanda misyoner kimlikteki ruhbanların diyaloğa girerken işlerini kolaylaştırmaktadır. Ona göre Katolik üniversiteleri, İsa Mesih'in büyük işini Dinler

---

[50] Felix A. Machado, "A Summary of Reports by the Members: Interreligious Dialogue, Promoted by the Church", *Pro Dialogo*, 2002/1, sy. 109, 125-126.

[51] Machado, a.g.m., 126-128.

[52] Machado, a.g.e., 129.

[53] http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/apost_exhortations/documents/hf_jp-ii_exh_20031016_pastores-gregis_en.html (20/09/2005)

Tarihi ve insanlığın manevi evrimi bağlamında araştırmak ve onu akademik bir dille sunabilmek zorundadır[54].

**Son Gelişmeler;** Kardinal Ratzinger, *Habimus Papam!* (Yeni Papamız Var!) nidasıyla 24 Nisan 2005'de resmen yeni papa seçildiğinde XVI. Benedictus ismini özellikle tercih etmişti. Çünkü bu isim VI. Asırda Avrupa'nın Hıristiyanlaştırılmasında önemli rol oynayan Aziz Benedictus'un hatırasını yeniden canlandırmaktadır. Ratzinger, bu ismi seçmekle, gittikçe dinden uzaklaşan Avrupa halklarının yeniden Hıristiyanlaşmasını ve en az diğer kıtalardaki Katolik kiliseler kadar misyon işinde aktif ve dinamik olmalarını istemişti. Papa aynı zamanda Modernizm'in getirdiği dinî krizler konusunda Avrupa halklarının Hıristiyanlığa daha fazla sarılmalarını isteyen yayınlarda bulunmaktadır.[55]

Bunun yanında Papa XVI. Benedictus, selefi II. John Paul gibi hem Hıristiyanlar arasındaki birliğine yönelik çalışacağını hem de açık ve samimi bir şekilde diğer dinlerle Diyalog faaliyetlerini sürdüreceğini açıklar[56]. Ancak Papa XVI. Benedictus, İman Doktrinleri Kongregasyon Başkanı sıfatıyla Fransız gazetesi Le Figaro'ya verdiği bir demeçte, Türkiye'nin Avrupa Birliğine üye olmasına karşı olduğunu, kültürün ortak kimlik verdiğini Avrupa'nın kültürel bir kıta olduğunu, coğrafi bir alan anlamına gelmeyeceğini, onu oluşturan köklerin Hıristiyanlığa dayandığını açıkça belirtmişti. Ona göre Türkiye tarih boyunca başka bir kültürü temsil etmiş ve sürekli Avrupa ile tezat kalmış bir ülkedir ve birliğe alınması, Avrupa için büyük bir risktir[57].

### B. Dünya Kiliseler Konseyi ( WCC) Belgelerinde Diyalog-Misyon İlişkisi

**Giriş**

Dünya Kiliseler Konseyi (WCC), daha önceki küresel Protestan misyoner konferanslarının yerini almak üzere 1948'de Amsterdam'da kurulan ve çoğunluğu Protestan kiliselerin oluşturduğu ama Rusya, Romanya, Bulgaristan, Polonya, Yunanistan ve Kıbrıs Rum Kilisesi gibi Ortodoks kiliselerin de üyesi olduğu[58], Katolik Kilisesinin daimi gözlemci bulundurduğu, en az Katolik Kilisesi kadar dinlerarası diyaloğa önem veren bir diğer Hıristiyan kurumudur[59]. Bu kurum, daha çok Birleşmiş Milletler gibi uluslar arası kuruluşlarla yakın işbirliği içinde çalışmakta ve onların gündemlerini yakından takip ederek kendi Diyalog gündemini oluşturmak istemektedir.

Biz burada 2000 yılına kadar WCC'nin belge ve faaliyetlerindeki Diyalog-misyon ilişkisinin gelişimini maddeler halinde özetlersek;

**1. Misyoner bir dindarın diğer insanla karşılaşması kesinlikle Diyalog ortamı içinde olmalıdır.** Katolik inisiyatifinde başlayan ve teolojik anlam kazandırılan dinlerarası diyalog konusunda kuruluşundan itibaren bir müddet tereddüt geçiren WCC, 1968 yılında Upsala'da dördüncüsü yapılan genel kurul toplantısında, *bir Hıristiyanın*

---

[54] Michael L. Fitzgerald, "The Pontificial Gregorian University and Interreligious Dialogue" *Pro Dialogo,* 2001/2, sy. 107, 244-251.

[55] http://www.csmonitor.com/2005/0421/p01s03-woeu.html#top

[56] http://www.pluralism.org/news/intl/index.php?xref= Pope+Benedict+XVI's+Interfaith+Outreach&sort=DESC#headline9465 ( 20/09/2005)

[57] http://www.cathnews.com/news/408/96.php ( 20/09/2005)

[58] Marlin VanElderen, *Introducing The World Council of Churches*, Geneva 1990, 4-28.

[59] Guidelines on Dialogue With People of Living Faiths and Ideologies, Geneva 1990, V.

*diğer dinlere mensup veya herhangi bir dine iman etmeyen insanlarla karşılaşmasının kesinlikle diyaloğa dayalı olması gerektiği* vurgulayarak ilk kez diyaloğu misyoner ajandasına almıştır. Buna göre öteki insanlarla yapılacak bir diyalog, İsa Mesih'in eşsiz oluşunun reddedilmesi veya Mesih'e iman etmekten vazgeçilmesi anlamına gelmemelidir. Aksine Hıristiyan kimse, diyaloğa girerek hem bizzat öteki insanlarda yakından şahitlik edeceği insanlığın Tanrı karşısındaki zayıflığını ve günaha düşmesini paylaşıp ibret alacak, hem de kilisenin topluma hizmeti konusunda bulduğu yeni imkânları, onlarla ortak kullanma fırsatı yakalayacaktır. WCC, bu toplantıda diyaloğun Hıristiyan inancına meydan okuduğunu kabul etmekle birlikte, *İsa'nın genelde diyalog yöntemiyle ötekilerle konuştuğundan hareketle* diyaloğun kutsal metinlere uygunluğunu savunmaktadır. Ancak WCC için yine de diyalog ile dinî açıklama işi aynı değildir ve biri ötekini tamamlamakta ve böylece de öteki insanlara iman şahadeti tam olarak gerçekleşmektedir[60].

**2. Diyalog, misyonun ilk safhası ve karşı tarafı Hıristiyanlığı anlamaya hazırlayan bir ilk adımdır.** 1970 yılında yayınlanan WCC İcra Komitesi belgesine göre diyaloğun misyon içindeki yeri halâ muğlaklığını korumaktadır. Belgeye göre gerçek bir dinlerarası diyalog, sadece dine dönüşü (hidâyeti) hazırlayıcı değil aynı zamanda Hıristiyan tarafın diğer din mensupları hakkındaki korkusunu ve güvensizliklerini gideren bir ilişki olarak birlikte yaşamı ve birlikte hareket etmeyi de kapsayan bir süreçtir[61]. Böylece burada kilise hiyerarşisinden ziyade toplum içindeki Hıristiyan ferdin sorumluluğunu öne çıkaran Protestan teolojisinin izleri açık bir şekilde görülmektedir.

**3. Dinlerarası Diyalog, WCC'ye üye (Protestan ve Ortodoks) kiliselerin sistematik olarak diğer kültürlerle sosyal bir ortamda karşılaştıkları bir şahitlik diyaloğudur.** WCC, 1971 yılında Addis Ababa toplantısında diyaloğu kilise için kaçınılmaz, çok önemli ve tam bir fırsatlar ilişkisi olarak tanımlamıştır. Yine bu toplantıda alınan kararlara göre diyalog, sadece basit bir sohbet toplantısı değil, Hıristiyan inancının ötekilere gösterilmesini sağlayan canlı bir süreçtir. Addis Ababa toplantısına göre diyalog, insanların çoğulcu cemiyet içinde müşterek menfaatlerini gerçekleştirebilirken, Hıristiyan inancının öteki kültürlere daha kolay nüfuz etmesini sağlayabilir[62]. Bu bağlamda 1971 Addis Ababa toplantısı, WCC için diyalog yolunda önemli bir kavşak noktasıdır. Çünkü nihayet bu toplantıda konsey, kendi bünyesinde bir diyalog birimini kurmayı başarabildi[63]. Dünya Kiliseler Konseyi'nin oluşturduğu bu birimin amaçları, şu dört noktada toplanmaktadır: a. Hıristiyanların öteki dinlere mensup insanlarla diyaloglarını, mahalli, bölgesel ve milletlerarası olmak üzere geliştirmek, b. Tüm üye kiliseleri, dinî çoğulculuk ortamında desteklemek, c. Dinlerarası diyaloğun teolojik açıdan ortaya çıkacak problemlerini çözecek düşünceler

---

[60] Uppsala 68 Speaks- Reports of Sections Geneva 1968, 29.

[61] Jutta Sperber, *Christians and Muslims- The Dialogue Activities of the World Council of Churches and their Theological Foundation*, Berlin/ New York 2000, 249-250.

[62] a.e., 250.

[63] Marcus Braybrooke, Inter-faith Organizations,(1893-1976): An Historical Directory, New York- Toronto, 1980, 91.

üretmek, d. Hıristiyan iman şehadeti ve hayatı için diyaloğun tezahürlerini keşfetmek[64]. Birimin yayınladığı en önemli Diyalog belgesi, "Komşumun ve Benim İnancım" (My Neighbour's Faith –And Mine) adlı kitaptır. Bu eser, Hıristiyanların sosyal açıdan dinî çoğulculuğun farkına varmasını ve öteki "dinlere yeni bir yaklaşım" sergileyerek onlarla karşılıklı ilişki kurmalarına yardımcı olmak istemektedir. Kitaba göre *Hıristiyanlar, komşusu olan öteki din mensuplarına iman şahadetini yansıtmalı; onlara örnek bir Hıristiyan olmalı ve böylece diyalog ortamında Hıristiyan misyonu icra etmelidirler*[65].

**4. Dinlerarası Diyalog misyon içinde ökümenik bir karaktere sahiptir.** WCC'nin Merkez Komitesi'nin 1974 tarihli Batı Berlin toplantısı, *diyaloğu, uzakta olanları yakınlaştıran basit bir hobi olarak değil, teolojik açıdan ökümenik öneme sahip bir dinî endişe olarak değerlendirmektedir*[66]. Buna ilave olarak WCC'nin 1977 yılında Tayland, Chiang Mai'de yaptığı bölgesel çalışma toplantısında, cemiyet, diyalog, misyon/Hıristiyanlaştırma ve senkretizm gibi konuları ele alınmış bilhassa Hıristiyanlaştırma süreci "iman şahadetinde bulunma" şeklinde yeniden yorumlanmak istenmişti. Bu toplantıda diyaloğun kesinlikle misyonerliğe bir ihanet olmadığı aksine İsa Mesih'in günümüz dünyasında ilân ve itiraf edildiği uygun bir yol ve yöntem olduğu teyit edilmiştir. Aynı yıl WCC'nin Cenevre'de yaptığı Merkez Komite toplantısında ise *diyalog ile iman şahadeti terimlerinin birbirleriyle çelişmediği* ve diyaloğa girmekle iman şahadetinin değerinin düşmediği savunulmuştur[67].

**5. Diyalog WCC üye kiliselerin Hıristiyanlaştırıcı misyonerlik anlayışıyla çelişmez.** WCC'nin 1975'de yaptığı Nairobi Genel Kurulu ise diyalog ile misyon arasındaki ilişkinin halâ bir problem olduğunu göstermektedir. Nairobi toplantısına göre misyon bir amaçtı ve bu amaç, çok önemli bir meydan okuma olan çoğulculuk meselesini gözardı etmeden kesintisiz sürdürülmek zorundadır. Zira alınan karara göre kilise çoğulculuğu dikkate almazsa hiçbir işinde başarıya ulaşamaz[68]. Ancak Avrupalı özellikle Kuzey Avrupa ülkelerindeki Evanjelik kiliseler, bu toplantı sırasında diyalog ile misyonun uzlaşıp uzlaşamayacağı konusunda derin endişe ve şüpheler içindeydiler. Onlar dinlerarası diyaloğun, kilisenin misyonuyla çeliştiği kanısına varmışlardı. Ancak Müslümanlarla birlikte yaşayan Hıristiyanlar, diyaloğun yararından bahsetmekteydiler. *Bunlar için diyalog, diğer insanlara yönelik olumsuz tavırların veya yanlış Hıristiyan imajlarının düzeltilmesi için bir fırsattır.* Sonunda çoğunluk, diyaloğun misyonla kesinlikle uzlaşı içinde olduğunu savunmuştu. Onlara göre diyalog teolojik değil sadece sosyolojik açıdan meşrudur. Zira diğer insanlarla girilecek diyaloğun tek bir hedefi olmalıydı; onları Hıristiyanlaştırmak için yakından tanımak[69].

Bu toplantı sırasında söz alan WCC'nin diyalog biriminden teolog Stanley J. Samartha (Ö. 2001)'a göre, geçmişte misyonerlikteki suiistimaller ve Hıristiyanlaştırma işinde kullanılan metotlar, günümüzün diyalog ortamında artık geçerliliğini yitirmiştir.

---

[64] Michael Louis Fitzgerald, "Chiesa "Cattolica" e Dialogo "Mondiale" delle Religioni, Il Cammino delle Istituzioni", *Cristianesimo E Religione*, ed. Giupesse Angelini, Milâno 1992, 91.
[65] *Guidelines on Dialogue With People of Living Faiths and Ideologies*, Genova ts., VI.
[66] Sperber, a.g.e., 253.
[67] Sperber, a.e., 257-260.
[68] Sperber, a.g.e., 255.
[69] Sperber, a.g.e., 255-256.

Sözgelişi, "evanjelik sefere çıkmak", "misyonerlik statejileri", "haçlı seferleri", "Hıristiyan olmayan toprakları işgale yönelmek" gibi eski misyonerlik kavramları artık günümüzde İsa Mesih'in getirdiği kurtarıcı sevgi anlayışından uzak gözükmektedir ve daha çok askeri anlamları çağrıştırmaktadır. Bunun yanında "ulaşılamayan ve karşılaşılamayan milyarlarca insan" tabiri daha yerindedir[70]. Samartha, eski misyonerlik kavramlarını yenileme veya yeniden ikame etme imkânını asla görmez. Hatta Smartha, eski misyonerlik teolojisini, sömürge döneminden kalma, Avrupa merkezli, mutlak kilise merkezli ve batı ırkçılığı, kültürel ve dinî üstünlüğünü empoze eden bir yaklaşım olarak anlamaktadır. Ona göre insanlar arasındaki barış ve adalet için çalışmak, protestan misyon anlayışının pratiklerindendir ve asla İncil'in müjdesiyle çelişemez[71].

**6. Bu karşılama, kesinlikle *cemiyet içindeki* bir diyalogdur. Böylece teolojik pluralizm değil sosyolojik pluralizm önce çıkar.** WCC'nin en önemli vesikası, ilk baskısı 1979 yılında yayımlanan *"Yaşayan İnançların ve İdeolojilerin İnsanlarıyla Diyaloğun Anahatları" (Guidelines on Dialogue with People of Living Faiths and Ideologies)* adlı eserdir. Bu eser, temel diyalog-misyon ilişkisini teolojik açıdan ele alarak ilgimizi çekmektedir. *Cemiyet içinde diyaloğun* ele alındığı vesikanın giriş bölümünde günümüzde Hıristiyanların gittikçe artan bir oranda öteki dinlere mensup kişilerle yaşamak zorunda kaldığını ifade eder. Hıristiyanlar, insanların oluşturduğu bu toplumda ortak bir insanlık mirasına sahip olurken onlardan farklı bir mesajı kendi aralarında paylaşırlar. Hıristiyanların böyle bir ortamda hem bir insan hem de Hıristiyan olarak dindarlıklarını yaşamaları gerekir. Hıristiyanlar, İsa Mesih'in bahsettiği dünyayla uyumlu olma ve ötekilerin hidâyetini ümit etme gibi lütufların ışığında diyaloğa katkıda bulunmalıdırlar. Böylece onlar, *diyalog ortamıyla insanlar arasındaki ayrılıkların, sınıflara bölünmelerin, inanç ihtilafların ve çektikleri ızdırapların nedenlerini araştırabilirler*[72]. Bu kitap, aynı zamanda Hıristiyanların öteki din mensuplarıyla girdikleri diyalog türlerini de ele almaktadır. Buna göre Hıristiyanlar, çoğulculuğun problemlerinin ele alındığı *"hayat diyaloğu"* ve *"organizeli diyaloglara"* girebilirler. Organizeli diyaloglar üç türdür; eğitim, aile, devlet-din gibi *sosyolojik konuların* ele alındığı diyalog, teolojik veya felsefî problemlerin veya konuların ele alındığı *akademik diyalog* ve dinî tecrübelerin ele alındığı veya ruhbanların girdiği *ruhanî diyalog*[73].

Bundan dolayı Hıristiyanlar, diyaloğa İsa Mesih'e olan tam imanlarından dolayı girerler. Diyalog, dindar Hıristiyanlara, Mesih'e olan imanlarını tüm dünyaya tam olarak gösterme (şehadetlikte bulunma) fırsatını verecektir. Böylece, İsa Mesih tüm dünyaya ilân ve itiraf edilmiş olacaktır. Sonuçta Hıristiyanlar, tüm insanlara diyaloğun sahte bir taraftarı değil, onun gerçek, kutsal yolcuları olduklarını göstermek isteyeceklerdir[74]. Protestan ve Ortodoks kiliselerinin yapılanması olan WCC ise diyaloğun daha çok iman şehadetiyle yakın bağının bulunduğuna inanmakta ve zorla dine çevirme işinin diyaloğa uygun olmadığını düşünmektedir. Konseye göre diyalog,

---

[70] Stanley J. Samartha, " Partners in Community: Some Reflections on Hindu- Christian Relations Today, *"Occasional Bulletin*, vol. 4 ( April 1980), 80.

[71] Stanley J. Samartha, " The Quest for Salvation and Dialogue between Religions", *International Review of Mission*, October 1968, 429.

[72] Guidelines on Dialogue With People of Living Faiths and Ideologies, Cenevre 1979, 1-2.

[73] a.e., VII.

[74] a.e., 11.

karşılıklı saygı ve açıklık içinde "Tanrı'ya dönüşü" hızlandıracaktır[75]. Bu yüzden diyalog, öteki dinlerle ilişkilerde geleneksel misyon anlayışının yerini alarak Hıristiyanların aslî amaçlarını gerçekleştirmelidir[76].

**2000 Sonrası WCC Belgelerinde Diyalog- Misyon İlişkisi**

Yeni bin yıla girerken Dünya Kiliseler Konseyi, öncelikle misyon-diyalog ilişkisinin ortaya çıkarılmasını sağlamak gayesiyle 2000 yılı içinde merkez komitesine bağlı olarak çalışan bir Dinlerarası Diyalog Danışma Grubu oluşturmuştur. Bu grup ilk toplantısını 2000 yılının Nisan ayında Kahire'de yapmış ve gruptaki her üye, kendi ülkesi veya bölgesinin dinlerarası durumu konusunda gruba bilgi vermiştir. Bu grup aynı zamanda dinlerarası diyaloğun önemi ve onun gündemi konusunda çok önemli kararlar almıştır. Danışma grubuna göre: a. Diyaloğun güvenirliliği, içkin olarak onu başlatanların cemiyetteki güvenli rollerine bağlıdır. Güç ilişkileri sık sık diyaloğun gündemini kurmada ve tarafları tanımlamada kararlı rol oynarlar. WCC, diyaloğun anlamı, odağı ve öncelikleri konusunda araştırmaları desteklemelidir. b. Diyaloğun ana saikleri ve onların misyoner kimlikleriyle ilgili temel sorular, üye kiliseler için halâ hayati önemde olmayı sürdürmektedir. Diyalogda yaşanacak bir hayal kırıklığı ile şüphecilik aynı önemdedir. c. Diyaloğun katılımcılarının kültürel kimlikleri, katılımcıların cinsiyetleri ve milli endişeleriyle ilgili sorunlar, ciddiyetle çözülmelidir. d. Dil, medya ve diğer iletişim araçlarından faydalanmak diyaloğun gündemini belirlemede gereklidir[77].

1. Dinlerarası diyalog, Hıristiyanlığa bir davet ve Hıristiyanlığın açık bir şahadet sürecidir.

WCC, 2002 yılında *Diğer Din Mensuplarıyla diyalog ve İlişkilerinin Anahatları* adında bir belge yayınlamıştır. Bu belge, 1979 yılında Chiang Mai'de yayınlanan ve aynı ismi taşıyan ilk belgenin yenilenmiş halidir. Belgeye göre Hıristiyanlar, kendilerini ötekilere ifade ederken her türlü muğlaklık ve şüpheli hareketten uzak durmalıdır. Diğer dinler, hikmet, sevgi, şefkat ve güzel hayat mesajları sunarken asla kötülük ve günaha bağlı değillerdir. Hıristiyanlar geçmişte kendi dinlerini anlatıp ilân ederken bazen fesada düşmüş ve kendilerini yanlış tanıtmışlardır. Artık Hıristiyanlar kendi inançlarını bu diyalog ortamında anlatmalıdırlar. diyalog ortamındaki Hıristiyan, karşı tarafın Hıristiyan olması ümidini taşımalıdır. Ancak açık bir proselitizmden kaçınmak esastır[78].

İsa Mesih'in müjdesi için kurtarıcı misyona hizmet eden bir araç gören WCC, çoğulcu bir ortamın getirdiği şartlar çerçevesinde, misyonun yerini bulmak gerektiğinin altını çizer. Buna göre misyonun çoğulcu bir cemiyetteki varlığının sorgulanması, eğer misyonun devam edeceğine inanılıyorsa ne tür misyon formlarının kabul edilebilir olduğu, hangilerinin ise diyalogdan uzaklaştıracağı tartışılması gerekir. Bu bağlamda WCC'ye göre çağdaş Hıristiyan misyon anlayışında diğer din mensuplarından destek beklenip beklenmeyeceği en önemli soru olarak sorulabilir[79].

---

[75] Sperber, a.g.e., 245.
[76] Sperber, a.g.e., 247.
[77] Ugo Ucko, " Editorial", *Current Dialogue*, sy. 36, (December 2000), 2.
[78] "Guidelines for dialogue and relations with people of other religions- Taking stock of 30 years of dialogue and revisiting the 1979 Guidelines", *Current* Dialogue, sy. 40, ( December 2002), 16-21.
[79] Hans Ucko, "Thinking together- an interreligious process", *Current Dialogue*, sy. 37, ( June 2001), 3-4.

Böylece Dünya Kiliseler Konseyi'ne bağlı Dünya Misyonu, ve Hıristiyanlaştırma Komisyonu ile Dinlerarası İlişkiler Birimi, Hıristiyanlığın diğer dinlerle ilişkisini ve bilhassa diyaloğun misyoner yönünü ortaya çıkarmak üzere 2002 yılından itibaren ortaklaşa çalışmalar yapmakta ve bu konuda WCC'nin yaklaşımını açık olarak belirleyen belgeyi 14-23 Şubat 2006 tarihlerinde konseyin Brezilya, Porto Alegre'de yapılacak olan IX. Genel Kurul'a sunmayı amaçlamaktadır. Bu belge, Babtist, Ortodoks, Pentakostal, Metodist gibi üye kiliseler ile ve misyonerler, sistematik teoloğlar, teolojik eğitimciler, rahipler ve vaizlerin görüşlerinden de istifade edecektir. Belgenin ana teması, Hıristiyan konukseverliğinin onlara hissettirilmesidir. WCC'ye göre konukseverlik, teolojik açıdan[80] diyalogdan da ötededir. Konukseverlik ile Hıristiyan, başkalarıyla yemeğini paylaşmakta, onun dinlenmesi için mekan vermektedir. Konukseverlik, aynı zamanda Tanrı'nın diğer milletler arasında nasıl faaliyette bulunduğu misyonere gösterirken diğer insanların kendini doğru olarak yansıtmasına da yardımcı olacaktır[81].

WCC' ye bağlı birim olan *Dünya Misyonu ve Hıristiyanlaştırması Komisyonu (CWME)* birimi, diyalog ortamında, misyonerliğin tabiatını belirlemek üzere şimdiden 2006 Brezilya toplantısı için gündem oluşturmak istemektedir. Buna göre kilisenin evanjelik yönüyle onun diğer din mensuplarıyla diyaloğa girmesi arasındaki ilişki nedir? Kültürler ve dinler arasındaki ilişkinin, kültürel misyonerlik yaklaşımındaki neticeleri nelerdir? Hıristiyan misyonerlik anlayışı, toplulukların iyileştirilmesi ve uzlaştırılmasına odaklandığı bir dönemde diyaloğun ne gibi yararları bulunmaktadır? gibi sorular diyaloğun misyonla ilişkisini belirleyebilecektir[82].

2. Diyalog, misyonun ilk safhası ve karşı tarafı Hıristiyanlığı anlamaya hazırlayan bir ilk adımdır

WCC, sosyal çoğulculuğun gerekçelerini Müslümanlarla diyaloğa girmenin en önemli faktörü olarak görmektedir. Müslümanlar her bakımdan Hıristiyanlık için çok büyük bir meydan okuma olmasına rağmen, çağımız yakınlaşmaya ve sıcak ilişkilere itmektedir. Konseye göre bilhassa 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra diyaloğu desteklemek ve iki sosyolojik taraf arasındaki karşılıklı anlayış ve yardımlaşma daha bir önem kazanmış ve bilhassa diyalog süreci, bir lüks değil modern bir dünyada, barışçıl bir atmosferde yaşamak için çok gerekli bir karşılaşma olarak algılanmaya başlamıştır[83].

Diyaloğu farklı dinlerden oluşan toplumlarda sorunların çözümü için gerekli gören WCC, cemiyet içindeki diyalog faaliyetlerini geliştirmek ve zenginleştirmek üzere, farklı din mensuplarından oluşan bir Gençlik Masası kurmuştur. Bu masa, bilhassa İsrail-Filistin, Srilânka-Endonezya-Hindistan gibi ihtilaf içindeki ülkelerin mensuplarını bir araya getirmektedir. Böylece farklı dinlere mensup insanların barış ve uzlaşı içinde bulunmalarını teşvik etmektedir[84].

---

[80] İbranilere, 13/2.

[81] Hans Ucko, " Editorial", *Current Dialogue*, sy. 44, ( December, 2004), 2.

[82] "Religious Plurality and Christian Self –Understanding", *Current Dialogue*, sy. 45, ( July 2005), 7.

[83] Martin Repp, "Religious Pluralism in Europe: Challenge for Church and Theolog- An Ecumenical Perspective from Asia", *Current Dialogue*, ( December 2002), 40, 4-6.

[84] "Interreligious dialogue is not an ambulance- A discussion on religious tolerance, confilict and peace bulding", *Current Dialogue*, sy. 37, ( June 2001), 53.

Son olarak 2002 yılında *Diğer Dinlerle Diyaloğun Anahatları* adıyla 1979 tarihli belgesini yenileyen WCC'ye göre farklı dinî geleneklere mensup "komşularla" bir araya gelmek Hıristiyanların Tanrı önündeki ortak insanlık kavramını anlamasını kolaylaştırabilir. Böylece eskatolojik özlem olan tüm milletlerin bir araya gelmesi ve mahlûkatın yeniden tam olarak onarılması ve Tanrı krallığının ihtişamı belirebilir[85].

3. Dinlerarası diyalog, WCC'ye üye ( Protestan ve Ortodoks) kiliselerin sistematik olarak diğer kültürlerle sosyal bir ortamda karşılaştıkları bir şahitlik diyaloğudur.

WCC, farklı dinleri birbirinden ayıran faktörlerin bilimsel olarak düşünülmesini, ana mesajları veya tali mesajların belirlenmesini, hakikat ve hakikat iddialarıyla ilgili farklı dinler arasındaki anlayışların belirlenmesini, dinlerin tarihsel karakterlerinin ve vahiyle bağlantılarının bilinmesini, imanla ilgili konuların bu merkezi konularla bağının bulunmasını, üye kiliselerden istemektedir[86].

4. Dinlerarası Diyalog misyon içinde ökümenik bir karaktere sahiptir.

WCC'ye göre Dinlerle diyaloğa girerek olumlu bir karşılaşmalar yapan ve kendi kimliğini yenileyen kilise, misyon ve ökümenik amaçlar konusunda yeni yollar kazanabilir. Söz gelişi, diğer dinlerden veya diğer Hıristiyan mezheplerden gelen meydan okumaları kabul etmekle, kilise kendi misyoner kimliğini her an yenileyip diri tutabilir. Bilhassa Asya'da faaliyet gösteren Katolik ve Protestan kurumlar ortak bir amaç uğruna birbirleriyle işbirliğine girebilirler[87].

Nitekim 10 Mayıs 2005 tarihinde WCC tarafından Yunanistan, Atina'da düzenlenen Dünya Misyonu ve Hıristiyanlaştırma Konferansı'nda ortak iman şahadeti ve Mesih'teki kurtuluşun temini için diğer tüm Hıristiyanlarla birlikte ortak bir amaç için birleşme çağrısı yapılmıştır. Çünkü insanlık, hem sosyal hem siyasi açıdan şehirleşmenin ve küreselleşmenin getirdiği bir takım sorunlarla gerçek kimliğini kaybetmektedir. Bu toplantıda Yunan Ortodoks Kilisesi adına konuşan Başpiskopos Aghios Andreas, Ortodoks Kilisesinin dünyada görünür bir misyonerliğin kararlı olarak sürdürülmesini ve misyonerlik sırasında sevgi, şefkat gibi hem diyaloğun şartı hem de Hıristiyan inancının köklerinden olan teolojik ön şart, kesinlikle korunmalıdır. Sevgi, Mesih'e yabancı kalmış insanları iyileştirecek ve onları Mesih'le uzlaştıracak en önemli gizli silahtır. Hiçbir yol ve kişi, insanları Mesih'in sevgisinden ayrı tutmamalıdır.

**Sonuç**

2000 sonrası dönemde hem Roma Katolik Kilisesi'nin hem de WCC'nin öteki dinlere yaklaşımı çok boyutlu olmayı sürdürmektedir. Bilhassa Roma Katolik Kilisesi için Dünya, misyon açısından farklı bölgelere ayrılmış küresel bir sarmal halinde çepeçevre kuşatılmış bir alandır. Mesela Afrika ve Okyanusya için enkültürasyon ön plana çıkarken, Asya için sosyal çoğulculuğun öne çıkarıldığı diyalog, Latin Amerika ülkeleri için ise bağlamsal (contexual) model esas alınmaktadır. Bunun yanında Dünya

---

[85] "Guidelines for dialogue and relations with people of other religions- Taking stock of 30 years of dialogue and revisiting the 1979 Guidelines", *Current* Dialogue, sy. 40, ( December 2002), 17.

[86] Hans Ucko, "Thinking together- an interreligious process", *Current Dialogue*, sy. 37, ( June 2001), 3-4.

[87] Martin Repp, " Religious Pluralism in Europe: Challenge for Church and Theology- An Ecumanical Perspective from Asia", *Current Dialogue*, sy. 40 ( December 2002), 8-10.

Kiliseler Konseyi (WCC), diyaloğa girmeyi misyonerlik için bir ihanet olarak görmez ve diğer insanlarla böyle bir ortamda karşılaşmaktan tereddüt etmez. Diyaloğun misyon içinde iki temel ayağı bulunur; "toplum içindeki diyalog" ve komşu olarak görülen ötekilere yönelik konukseverlik sırasında izhar edilecek olan iman şahitliği.

Bu bağlamda *dinlerarası diyalog*, ökümenlik iddiasında bulunan Dünya Kiliseler Konseyi için birincil ve hayatî önemde olmayı sürdürecektir. Öyle ki bu kavram, konseyin diğer dinlere ve mensuplarına ulaşmasında ve onlarla modern ilişkisinde yeni yollar keşfetmede en gerekli vasıtadır. Bu tür bir karşılaşma aynı zamanda Protestan ve Ortodoks kiliselerin misyonerlik faaliyetleri için yeni yaklaşımlar ortaya çıkaracak kadar gereklidir.

Neticede dinlerarası diyalog, günümüz ortamında hem Roma Katolik Kilisesi hem de Dünya Kiliseler Konseyi'ne bağlı Protestan ve Ortodoks kiliseler için kendini yeniden tanımlama gereği duyan misyoner kilise için önemli bir kavramdır. Çünkü her iki tarafta bilmektedir ki misyon, bilhassa Hıristiyanlaştırma işi, diğer insanların kültürlerini göz ardı ederek veya onların hitap ve ifade tarzlarını görmezden gelerek başarıya ulaşamaz. diyalog, burada sırf bir misyonerlik faaliyeti değil belki misyonerliğin içeriğini belirlemedeki en temel araçlardan biri haline bürünür. Böylece her iki Hıristiyan kesim için, diyalog gelecek dönemlerde gerçekten bir misyon (teolojik görev) haline dönüşebilecek ve misyon- diyalog ilişkisi, bir sorunu hatırlatmaktan ziyade belki misyonun hizmetinde rolünü iyice belirginleştirmiş karmaşık diyaloglara açık kapılar bırakacaktır. Bu durumda, mesela yeryüzündeki her bir din ve mensubu için ayrı bir diyalog misyolojisi ve teolojisi belirlenebilecek veyahut her ülkenin kültürel şartlarının göz ardı edilmediği özgün mahalli teolojiler rahatlıkla üretebilecektir. Şimdilik küresel bir konsensusla diyaloğa yönelen farklı din mensupları, gelecekte daha yerel anlamda diyaloğun temel parçaları haline dönüşebileceklerdir.